

KARAR İNCELEMELERİ DERGİSİ

Journal of Decision Studies

ISSN: 2792-0852

Cilt/Volume: 2

Sayı/No: 2

ARALIK/December 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU'NUN "MURİS MUVAZAASI" HAKKINDAKİ 23.05.2019 TARİHLİ VE E. 2017/1263, K. 2019/603 SAYILI KARARININ İNCELENMESİ

Review Of The Decision Dated 23.05.2019 and Numbered 2017/1263-2019/603 Of The General Assembly Of Civil Chambers Of The Court Of Cassation On The "Collusion of Deceased"

Fikriye Ceren SADIÖĞLU*

ÖZET

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 23.05.2019 tarihli ve E. 2017/1263, K. 2019/603 sayılı kararına konu olan olayda miras bırakan ölmeden beş yıl önce bir taşınmazını oğlunun eşine temlik etmiştir. Genel Kurul, miras bırakana normal bir bakımının ötesinde bakım ve destek sağlayan gelininin aşırı hizmetinin semen olarak değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir. Temlik işleminin muvazaalı olduğu iddiasına karşı Genel Kurul, miras bırakanın mal kaçırma amacıyla değil, gelininin kendisine sağladığı bakım ve desteğin yarattığı minnet duygusu ile hareket ettiği gerekçesiyle temlikin muvazaalı olmadığını kabul etmiştir. Bu çalışmada Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun anılan kararı, muris muvazaasının kaynağı olan 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararı ve öğretilerdeki görüşler doğrultusunda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Muris muvazaası, Miras bırakan,*

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. e-posta: ceren.sadioglu@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0002-5751-8973

Mal kaçırma amacıyla temlik, Minnet duygusuyla yapılan temlik

ABSTRACT

In the incident that is the subject of the decision of the General Assembly of Civil Chambers of the Court of Cassation dated 23.05.2019 and numbered E. 2017/1263, K. 2019/603, the legator transferred a real estate to his son's wife five years before his death. The General Assembly decided that the excessive service of the daughter-in-law, who provided care and support beyond the normal care of the legator, should be considered as compensation. Against the claim that the assignment was collusive, the General Assembly accepted that the assignment was not collusive on the grounds that the legator acted out of gratitude for the care and support provided to him by his daughter-in-law, not with the aim of smuggling goods. In this study, the aforementioned decision of the General Assembly of Civil Chambers of the Court of Cassation will be examined in line with the decision of the Court of Cassation General Assembly on the Unification of Judgments dated 01.04.1974 and numbered 1/2, which is the source of collusion of deceased, and the opinions in the doctrine.

Keywords: *The General Assembly of Civil Chambers of the Court of Cassation, Collusion of Deceased, Legator, Assignment for the purpose of smuggling goods, Assignment made with a sense of gratitude*

GİRİŞ

Türk aile yapısındaki değişim neticesinde yaşlılar gün geçtikçe yalnızlaşmaktadır. Bedensel hastalıklar ve fiziksel kısıtlılıklar, yaşlıların kendileriyle yakından ilgilenen mirasçılarıyla ile sıkı bağ kurmalarına sebep olmaktadır. Miras bırakanlar, zor günlerinde kendisine bakım ve destek sağlayan mirasçısına karşılık verme düşüncesi ile bir mal varlığı değerini karşılıksız kazandırmaya yönelmekte, bu mal varlığı değeri çoğunlukla taşınmaz olmaktadır. Miras bırakanın asıl yapmak istediği bağış sözleşmesi, bazen ölünceye kadar bakma sözleşmesi bazen de satış sözleşmesi ile gizlenmektedir. Yargıtay önceki dönem kararlarında çocuğun anne babasına bakmasının ahlaki bir ödev olduğu gerekçesiyle bu tür işlemlerin muvazaalı olduğuna hükmetmekteydi. Ancak Yargıtay'ın son yıllarda, miras bırakana olağanın üstünde emek ve bakım sağlayan kişiye miras bırakan tarafından minnet duygusuyla yapılan temlikin muvazaalı olmayacağına hükmettiği görülmektedir. İnceleme konusu karar da bunlardan birisidir. Toplumsal yapıdaki değişim ve ihtiyaçlar göz önüne alındığında, Yargıtay'ın son yıllardaki eğilimi haklı ve makul görünmekle birlikte miras bırakanın gerçek iradesini tespit etmek için somut olayın özellikleri çok iyi değerlendirilmelidir.

I. OLAYIN ÖZETİ VE UYUŞMAZLIK KONUSU

Karara konu uyuşmazlık, miras bırakanlar tarafından sağlıklarında davacılar lehine tapuda yapılan temliklerin, davacı yasal mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapıldığı iddiasından kaynaklanmaktadır. Karara göre miras bırakanlardan F. 16.02.2004 tarihinde, Ş. ise 12.12.2009 tarihinde ölmüş, yasal mirasçı olarak davacı kızları, davalı oğlu İ. ile ölen oğullarından olma torunlarını bırakmışlardır. Miras bırakan F., 20.02.1985 tarihinde kayden maliki olduğu 5673 parsel sayılı taşınmazı davalı oğlu İ.'ye; diğer miras bırakan Ş. Maliki olduğu 5672 parsel sayılı taşınmazı 12.02.2004 tarihinde davalı İ.'nin eşi diğer davalı K.'ye satış suretiyle temlik etmişlerdir. Davacı, miras bırakanların davalılar lehine tapuda yaptığı temliklerin muvazaasıyla iptali ile tapu sicilinin düzeltilmesi, olmadığı takdirde tenkis edilmesi talebiyle ilk derece mahkemesine başvurmuştur.

II. MAHKEMELERİN UYUŞMAZLIK HAKKINDAKİ KARARLARI

A. İlk Derece Mahkemesinin Kararı

Davacının muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak “tapu iptali ve tescil” talebiyle açmış olduğu dava, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Acıpayam Asliye Hukuk Mahkemesince incelenmiştir. Yerel mahkemece, her iki taşınmazın da tapuda gösterilen bedellerinin gerçek değerlerinin çok altında olduğu, davacı tanıklarının beyanında geçtiği üzere muris F. ile Ş.'nin bu taşınmazları satmaya ihtiyaçlarının bulunmadığı gibi hacca gidip gelecek kadar maddi durumlarının iyi olduğu, sırf yaşlandıklarında davalı İ. ve K.'nin kendilerine bakmaları için taşınmazları devrettikleri tespit edilerek her iki taşınmazın devrinin de muvazaalı olduğu gerekçesiyle 22.05.2012 tarihli ve E. 2010/565, K. 2013/221 sayılı karar ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

B. Özel Dairenin Kararı

İlk derece mahkemesinin kararı, davalılar tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, ilk derece mahkemesi tarafından 5673 parsel sayılı taşınmazın, miras bırakan tarafından davalı İ.'ye temlikine ilişkin tasarrufun diğer mirasçılardan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğunun belirlenmesi ve bu yönde karar verilmiş olmasında isabetsizlik görmemiştir. Bu nedenle özel daire, davalı İ.'nin bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde bulmayarak oybirliği ile reddine karar vermiştir.

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, davalı K.'nin temyiz itirazları bakımından ise; bu tür uyuşmazlıkların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabil-

mesi, davalıya yapılan temlikin gerçek yönünün, diğer bir söyleyişle miras bırakanın asıl irade ve amacının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Özel daire, bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti ve aydınlığa kavuşturulması genellikle zor olduğundan bu yöndeki delillerin eksiksiz toplanılması yanında birlikte ve doğru şekilde değerlendirilmesinin de büyük önem taşıdığını, bunun için de ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, miras bırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşerî ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında zorunluluk olduğunu ifade etmiştir. Özel daire, satışa konu edilen bir malın devrinin belirli bir semen karşılığında olması gerektiğini; bu semenin mutlaka para olmasının gerekmediğini, belirli bir hizmet veya emeğin de malın bedeli olabileceğini kabul eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 29.04.2009 tarih ve 2009/1-130 Esas, 2009/150 Karar sayılı kararına gönderme yapmıştır.

1917 doğumlu miras bırakan Ş.'nin 92 yaşında öldüğü, çekişme konusu arsa niteliğindeki taşınmaz davalı gelini K.'ye 2004 yılında temlik ettiği, davalı İ.'nin ise bu dönemde yurt dışında bulunduğu, 2004 yılı başlarında ölen miras bırakan Ş.'ye İ.'nin eşi davalı K.'nin baktığının tanık anlatımlarından anlaşılması; ayrıca miras bırakan Ş.'nin, terekesinde bulunan başka taşınmazları temlik etmemiş olması sebebiyle Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, miras bırakan Ş.'nin mal kaçırma kastıyla hareket etmediğine kanaat getirmiştir. Netice itibarıyla özel daire, miras bırakan Ş.'nin yapmış olduğu temlikle ilgili gerçek amaç ve iradesinin mirasçılardan mal kaçırmak olduğunu kabul etmemiş; 5672 parsel sayılı taşınmaz bakımından davanın reddine karar verilmesi gerektiğinden bahisle ilk derece mahkemesinin kararını oy çokluğu ile bozmuştur¹.

¹ Yargıtay 1. HD., T. 28.05.2013, E. 2013/6625, K. 2013/8684, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023). Özel dairesinin bir üyesi, "Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle miras bırakan Ş.'nin 5672 parsel sayılı taşınmaz davalı gelini K.'ye temlik tarihinde K.'nin eşi İ.'den boşanmış olduğu, miras bırakan ile davacı kızlarının arasının açık olduğu, gerçekten miras bırakan ile davalı arasında bir ölünceye kadar bakma ilişkisi mevcut ise temlikin buna uygun şekilde yapılmak suretiyle tasarrufun sağlıklı olması da sağlanabileceksen bunun da yapılmamış olması sonuç itibarıyla yapılan temlikin diğer mirasçılardan mal kaçırma amacıyla gerçekte bağışlanan taşınmazın satış yapmış gibi davalıya temlik edildiği yani muavazaalı olduğu saptandığına göre, yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün 5672 parsel sayılı taşınmaz yönünden de onanması gerekir" gerekçesiyle çoğunluğun bozma görüşüne iştirak etmemiştir.

C. Hukuk Genel Kurulu'nun Kararı

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin, ilk derece mahkemesinin kararını oy çokluğu ile bozması üzerine dosya ilk derece mahkemesine geri gönderilmiştir. Yeniden yapılan yargılama sonunda mahkemece, murisin gerçek iredesi taşınmaz karşılığı bakım sağlamak ise bunun usulüne uygun bir bağış veya ölünceye kadar bakma akdiyle yapıp gerçek iradenin işleme yansıtılması gerektiği, sonuç olarak yapılan devrin muvazaalı olduğu gerekçesiyle önceki kararda direnilmiştir. Bunun üzerine direnme kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmiş; uyuşmazlık Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na intikal etmiştir. Dolayısıyla Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen hukuki sorun, miras bırakan Ş.'nin 5672 parsel sayılı taşınmazını sağlığında davalı gelini K.'ye temlik etmesinin gerçekte mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olup olmadığının belirlenmesinden ibarettir.

Hukuk Genel Kurulu, muvazaa hakkında sadece Türk Borçlar Kanunu'nda genel hüküm bulunduğunu; muris muvazaasına ilişkin kanuni bir düzenleme bulunmadığını ve muris muvazaasının kaynağının daha çok Yargıtay içtihatları ve bilimsel görüşler olduğunu ifade ederek muvazaanın esas kaynağı olan 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararına gönderme yapmıştır. Kararda muris muvazaasının tanımı yapıldıktan sonra muris muvazaası iddiasına dayalı uyuşmazlıkların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği özel darenin kararındaki gibi aynı ifadelerle belirtilmiştir. Miras bırakan tarafından yapılan temlikin, mirastan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğunun ispatı hususunda ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 6'ya ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190/f. 1'e gönderme yapılarak ispat yükünün işlemin muvazaalı olduğunu iddia eden davacıya ait olduğu ifade edilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu, somut olayda miras bırakan Ş.'nin davalı K.'ye taşınmazını temlik ettiği tarihte oldukça ileri bir yaşta olduğu, eşinin kısa bir süre önce vefat ettiği, sosyal güvencesinin bulunmadığı, vefat eden eşinin de ölmeden önce hasta olup uzunca bir süre yatağa bağımlı şekilde yaşadığı ve bu sırada her türlü bakım ve ihtiyaçlarının davalı gelini tarafından sağlandığı, daha sonra vefat eden miras bırakan Ş.'nin de ölmeden önce üç dört yıl kadar yatağa bağımlı yaşadığı ve bu zor günlerinde ölünceye kadar davalı gelini K. ve eşi tarafından bakılarak tüm ihtiyaçlarının temin edildiği, davacı kızlarının ise gerekli ilgiyi göstermediklerinin tanık anlatımlarından anlaşıldığını tespit etmiştir.

Hukuk Genel Kurulu tarafından somut olay bakımından, taşınmazın temlik tarihinden sonra yatağa bağımlı hâlde yaşayan kayınpederine normal bir

bakımın ötesinde bakım ve destek sağlayan davalı gelinin bu aşırı hizmetinin semen olarak değerlendirilmesi hukuka uygun bulunmuş, böyle bir durumda yapılan temlikin ivazlı olduğunun kabulü gerektiği tespit edilmiştir.

Netice itibarıyla Hukuk Genel Kurulu davalı K.'nin temyiz itirazlarını kabul etmiş ve ilk derece mahkemesinin direnme kararını bozmuştur².

III. DEĞERLENDİRME

A. Genel Olarak Muvazaa ve Muris Muvazaası

Yukarıda görüldüğü üzere uyuşmazlık, miras bırakan Ş.'nin davalı gelini K. lehine ölmeden önce yapmış olduğu temlik işleminin muvazaa olup olmadığına ilişkindir. Bu bağlamda önce genel olarak muvazaa ve muris muvazaası kavramlarına kısaca değinmek gerekmektedir.

Muvazaa, bir sözleşmenin her iki tarafının da bilerek ve isteyerek, iradeleri ile beyanları arasında bir uygunsuzluk meydana getirmelerine denir³. Mu-

² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu yöndeki diğer kararları için bkz. YHGK, T. 29.04.2009, E. 2009/1-130, K. 2009/150, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); YHGK, T. 16.06.2010, E. 2010/1-295, K. 2010/333, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023). Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin benzer yöndeki kararları için bkz. Yargıtay 1. HD., T. 11.11.2019, E. 2016/13269, K. 2019/5778, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 15.05.2019, E. 2019/1944, K. 2019/2965, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 20.06.2019, E. 2016/5488, K. 2019/3981, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 31.10.2019, E. 2016/13155, K. 2019/5597, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 19.11.2019, E. 2016/11064, K. 2019/5912, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 15.06.2015, E. 2014/9261, K. 2015/8830, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 16.03.2015, E. 2014/3643, K. 2015/3598, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023); Yargıtay 1. HD., T. 18.03.2013, E. 2012/15285, K. 2013/3677, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 15.09.2023).

³ Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020, s. 395; Antalya O. G, Marmara Hukuk Yorumu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1,1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 345; Hatemi H / Gökyayla K. E, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, Filiz Kitabevi, 2021, s. 95; Kılıçoğlu A. M, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Turhan Kitabevi, 2020, s. 234; Yıldırım A, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 13. Baskı, Monopol Yayınları, 2022, s. 114; Akıncı Ş, "Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları", SÜHFD, 2019, 27(3), 652-678, s. 653-654; Demirsatan B, "İrade Beyanlarının Yorumlanması Bakımından Muvazaa" MÜHFHAD, 2020, 26(2), 1220-1241, s. 1223; Hatipoğlu Z. U, "Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris Muvazaasında Miras Bırakanın Asıl İradesinin Tayini", DÜHFD, 2017, 22(36), 109-135, s. 111; Akcaal M, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 2021, s. 398.

vazaa, mutlak muvazaa ve nispi muavazaa olarak ikiye ayrılmaktadır. Tarafların gerçekte herhangi bir işlem yapmayı düşünmemelerine rağmen sırf üçüncü kişilere karşı, onları aldatmak amacıyla bir işlem yapmış gibi gözükmek için görünürde bir işlem yapmalarına “mutlak muvazaa” denir⁴. “Nispi muvazaa” ise, tarafların aralarında akdettikleri bir sözleşmeyi, dışa karşı yaptıkları ve kendi iç iradelerine uymayan bir işlem ile gizlemeleridir⁵. Mutlak muvazaada “görünürdeki işlem” ve “muvazaa anlaşması” olmak üzere iki işlem bulunurken, nispi muavazaada bunlara ek olarak bir de “gizli işlem” bulunmaktadır⁶. Ayrıca her iki muvazaa türünde de tarafların üçüncü kişileri “aldatma kastı” bulunmalıdır⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 19/f. 1’e göre, “*Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır*”. Doktrindeki bir görüşe göre⁸ TBK m. 19/f. 1’de sadece nispi muvazaa düzenlenmiş olup mutlak muvazaa hükme bağlanmamıştır. Bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüşe göre⁹ ise buradaki “gerçek amaçlarını gizlemek” ifadesi, sadece nispi muvazaadaki gizli işlem unsuruna işaret olarak düşünülmemelidir. Zira mutlak muvazaada da tarafların gerçek bir amaçları vardır, bu amaç herhangi bir sözleşme yapmamaktır. Kanaatimize göre anılan hüküm, arkada gizli bir işlem olsun ya da olmasın, taraf-

⁴ Erdoğan İ / Keskin A. D, Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku), Genişletilmiş 3. Baskı, Gazi Kitabevi, 2020, s. 36; Doğan M / Şahan G / Atamulu İ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 133; Aydos O. S, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2022, s. 59; Atamulu İ, Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa, Adalet Yayınevi, 2017, s. 3; Aday N, Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muvazaa, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1992, s. 4; Eren, s. 399; Antalya, s. 348; Yıldırım, s. 115; Akıncı, s. 653-654; Hatipoğlu, s. 112; Akçaal, s. 398.

⁵ Yılmaz S, Mirasbırakanın Mirasçılardan Mal Kaçırmaya Yönelik İşlemleri ve Sonuçları (Muris Muvazaası), Yetkin Yayınları, 2021, s. 67; Topuz M, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, İKÜHFD, 2016, 15(2), 709-727, s. 710-711; Oğuzman M. K / Öz M. T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 18. Bası, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 135; Eren, s. 399; Erdoğan/Keskin, s. 36; Aydos, s. 60; Antalya, s. 348; Kılıçoğlu, s. 237; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 134; Yıldırım, s. 116; Akıncı, s. 653; Atamulu, s. 3; Hatipoğlu, s. 112; Aday, s. 4; Akçaal, s. 398.

⁶ Antalya, s. 349; Eren, s. 399.

⁷ Eren, s. 398; Yıldırım, s. 115-116; Akıncı, s. 655.

⁸ Eren, s. 399; Can Bayhan D, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaası Olarak Değerlendirilmeyen İşlemler”, Dicle Akademi Dergisi, 2022, 2(2), 179-200, s. 181.

⁹ Kılıçoğlu, s. 237; Atamulu, s. 53; Aday, s. 21.

ların gerçek ve ortak iradelerine itibar edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Nispi muvazaa; sözleşmenin niteliğinde, sözleşmenin konusunda veya şartlarında ya da sözleşmenin taraflarının kimliğinde olabilir¹⁰. Sözleşmenin niteliğinde muvazaa "tam muvazaa" hâli olup, sözleşmenin konusunda veya şartlarında ya da tarafların kimliğinde yapılan muvazaalar "kısmi muvazaa" hâlidir¹¹. Bir miras bırakanın, mirasçılardan mal kaçırmak istemesi ve karşı tarafla yapmış olduğu bağışlama sözleşmesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile gizlemesi, kısaca muris muvazaası, sözleşmenin niteliğini değiştiren muvazaa örneğidir¹².

Muris muvazaası, Türk hukukunda en çok karşılaşılan nispi muvazaa türüdür¹³. Muvazaa sadece Türk Borçlar Kanunu'nda genel hüküm olarak düzenlenmiş bulunduğundan, Türk hukukunda muris muvazaasına ilişkin herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Muris muvazaası kurumunun kaynağı, bilimsel görüşler ve Yargıtay içtihatlarıdır. Muris muvazaası ile ilgili temel içtihat, 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararıdır. Bu karara göre muris muvazaası, miras bırakanın, mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı olan taşınmazını, lehine yarar sağlamak istediği mirasçılardan birine veya üçüncü bir kişiye satmış gibi gösterip temlik etmesidir¹⁴. Kısaca

¹⁰ Eren, s. 401; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 135; Akıncı, s. 654; Atamulu, s. 55 vd. Tarafta muvazaa doktrinde çoğunlukla kabul edilmekle birlikte, farklı gerekçelerle sözleşmenin tarafında muvazaa yapılamayacağını ileri süren görüşler de mevcuttur. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 135-136; Hatemi/Gökyayla, s. 97; Aday, s. 18 vd.

¹¹ Eren, s. 400 vd.; Kılıçoğlu, s. 234; Antalya, s. 349-350; Yıldırım, s. 116-117.

¹² Sözleşmenin niteliğini değiştiren muvazaaya bir diğer örnek, önalım hakkının kullanılmasına engel olmak için satış sözleşmesinin bağışlama sözleşmesiyle gizlenmesidir. Bkz. Eren, s. 400; Oğuzman M. K / Seliçi Ö / Oktay-Özdemir S, Eşya Hukuku, 22. Bası, Filiz Kitabevi, 2020, s. 433.

¹³ Doğan/Şahan/Atamulu, s. 134; Akıncı, s. 654; Can Bayhan, s. 181. Miras bırakanı muvazaalı işlem yapmaya sevk eden nedenler için bkz. Topuz, s. 721; Yılmaz, s. 117 vd.; Hatipoğlu, s. 111; Sert Sütçü S, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 71 vd.; Eviz E, Muris Muvazaası, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 65 vd.

¹⁴ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında "Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicilinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çığnemen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanun'un 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etki-

muris muvazaasını, miras bırakanın mirasçılardan ve terekeden mal kaçırmak amacıyla görünürdeki işlemin arkasına gizlenmiş bir işlem yapması olarak tanımlamak mümkündür¹⁵. Muvazaalı olarak tapılan temlik işleminin mirasçı ya da üçüncü kişi ile yapılmasının sonuç bakımından herhangi bir önemi yoktur¹⁶. Muvazaaya dayanarak TMK m. 1025 uyarınca açılması gereken tapu sicilini düzeltme davasını (tapu iptali ve tescil davasını)¹⁷, saklı paylı olsun olmasın bütün mirasçılar açabilir¹⁸. Zira miras bırakanın muvazaalı işlemleriyle, saklı payı olmayan mirasçıların miras payı da etkilenmektedir¹⁹. Son olarak, tapusuz taşınmazlar ve taşınır eşya devirlerinde, resmî şekil şartı aranmadığından, bahsi geçen içtihadın uygulanmayacağını belirtmek gerekmektedir²⁰.

Muris muvazaası bir nispi muvazaa türü olması sebebiyle unsurları, görünürdeki işlem, muvazaa anlaşması, gizli işlem ve aldatma kastıdır²¹. Muris

li olmayacağına..." karar verilmiştir. Bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, T. 01.04.1974, E. 1974/1, K. 1974/2, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 30.09.2023). Nasıl ki muris muvazaası kavramının tanımı ve şartları Yargıtay içtihatları ile şekillenmiş ise, muris muvazaası olarak kabul edilmeyen işlemler de yine Yargıtay içtihatları ile şekillenmiştir. Muris muvazaası olarak kabul edilmeyen işlemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Can Bayhan, s. 185 vd.

¹⁵ Topuz, s. 711; Yılmaz, s. 108-109; Sert Sütçü, s. 65.

¹⁶ Topuz, s. 715.

¹⁷ Tapu sicilini düzeltme davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akçaal, s. 303 vd.

¹⁸ Topuz, s. 716; Atamulu, s. 260; Sert Sütçü, s. 145; Eviz, s. 54-55; Aday, s. 73; Yücer Aktürk İ, "Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa", ERÜHFD, 2015, 10(2), 37-51, s. 49-50; Serozan R / Engin B. İ, Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar, Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 200. Muris muvazaasında miras bırakanın mal kaçırma amacıyla hareket edebileceği mirasçıların sadece saklı paylı mirasçılar olduğu yönünde bkz. Dural M / Öz T, Miras Hukuku, 17. Bası, Filiz Kitabevi, 2021, s. 266; Yılmaz, s. 176-177. Dural/Öz'e göre, miras bırakan muvazaalı işlem yapmayıp malını açıkça bağışlamış olsaydı hiçbir hak ileri süremeyecek olan saklı payı olmayan mirasçılara ve saklı payları dışında bir şey talep edemeyecek olan saklı paylı mirasçılara, miras bırakan muvazaalı bir işlemle taşınmazını temlik ettiği için daha fazla hak tanımak, tereddütle karşılanmalıdır. Bkz. Dural/Öz, s. 266.

¹⁹ Sert Sütçü, s. 64, 145.

²⁰ İnan A. N / Ertaş Ş / Albaş H, Miras Hukuku, Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamadaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 11. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 454.

²¹ Doğan/Şahan/Atamulu, s. 134-135; Eviz, s. 55. Yargıtay'a göre muris muvazaası, dört unsurdan oluşmaktadır: 1-Miras bırakanın, mirasçısından mal kaçırmak için karşı tarafla anlaşarak gerçek iradesine uygun düşmeyecek ve sonuç doğurmayacak biçimde düzenlediği, tarafların aralarında düzenledikleri muvazaa anlaşması ile geçersiz olduğunu kabul ettikleri görünüşteki sözleşme, 2-Mirasçıların aldatma kastı, 3-Miras bırakan ile karşı taraf arasındaki görünüşte yapılan sözleşmenin niteliğini değiştiren, hiçbir şekil şartına bağlı olmayan, tarafların beyanları ile iradeleri arasında bilerek meydana getirdikleri uyumsuzluğu açıklayan muvazaa anlaşması, 4- Miras bırakan ile karşı tarafın gerçek iradelerine uygun olan ancak

muvaazaasında görünürdeki işlem, miras bırakanın mirasçılarını aldatmak ve mal kaçırmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişi ile yapmış olduğu ve tarafların gerçek iradelerine uymayan, hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri işlemdir²². Muris muvazaasında görünürdeki işlem genellikle satış veya ölüncüye kadar bakma sözleşmesi olmaktadır²³. Gizli işlem, tarafların gerçekte yapmak istedikleri işlem olup görünürdeki işlemin arkasına gizledikleri işlemdir. Muris muvazaasında gizli işlem bağışlamadır²⁴. Muvazaa anlaşması, tarafların, görünürdeki işlemin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılacağı ve bu işlemin hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşmalarıdır²⁵. Muvazaa anlaşmasının geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir²⁶. Aldatma kastı, muris muvazaasında kendisini mirasçılarını aldatma kastı, diğer bir ifadeyle mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla göstermektedir²⁷. Miras bırakan muvazaalı işlemi mirasçılardan biriyle yapıyorsa diğer mirasçılarını, üçüncü kişi ile yapıyorsa bütün mirasçılarını aldatma amacı bulunmalıdır²⁸.

Muris muvazaasında taraflar görünürdeki işlemi mirasçılarını aldatmak amacıyla yaptıklarından, kanunun öngördüğü şekil şartına uygun olarak yapmış olsalar da, gerçek iradeleri bu işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması yönünde olduğu için, görünürdeki işlem geçersiz kabul edilir. Buradaki geçersizlik türü kesin hükümsüzlüktür²⁹. Doktrinindeki diğer bir görüşe göre ise görünürdeki işlemde ciddi beyan iradesi bulunmadığından, muvazaalı işlem

saklanan ve genellikle bağış şeklinde yapılan gizli sözleşme. Bkz. YHGK, T. 08.06.2011, E. 2011/4-359, K. 2011/405, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 30.09.2023).

²² Eviz, s. 55; Hatipoğlu, s. 119; Can Bayhan, s. 183.

²³ Can Bayhan, s. 183; Sert Sütçü, s. 67; Eviz, s. 56; Topuz, s. 711; Antalya, s. 358.

²⁴ Yılmaz, s. 127; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 134; Can Bayhan, s. 184; Sert Sütçü, s. 70.

²⁵ Sert Sütçü, s. 67; Can Bayhan, s. 184.

²⁶ Can Bayhan, s. 184; Hatipoğlu, s. 120; Sert Sütçü, s. 68; Eviz, s. 57.

²⁷ Antalya, s. 360; Can Bayhan, s. 184; Hatipoğlu, s. 121; Atamulu, s. 253.

²⁸ Can Bayhan, s. 184.

²⁹ Erdoğan/Keskin, s. 36; Kılıçoğlu, s. 237; Aydos, s. 55, 60; Can Bayhan, s. 184; Hatipoğlu, s. 113; Yücer Aktürk, s. 42-43; Atamulu, s. 117; Sert Sütçü, s. 31, 162; Antalya, s. 352; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 134; Oğuzman/Öz, s. 136; Aday, s. 24; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 430; Antalya O. G, Marmara Hukuk Yorumu, Miras Hukuku, C. III, Genişletilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 338; Kaşak F. E, Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırılık, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 367.

yokluk yaptırımına tâbidir³⁰. İsviçre’de de son zamanlarda hakim olan görüşe göre muvazaalı işlem hiç meydana gelmemektedir ve bir yokluk hâli söz konusudur³¹. Kanımızca burada, ciddi olmasa da karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları mevcutken bunlar yok kabul edilerek görünürdeki işlemin yokluk yaptırımına tâbi olduğu kabul edilmemelidir.

Gizli işlem ise tarafların iradelerine uygun olduğundan, kanunda belirtilen şekil şartına uygun yapıldığı takdirde geçerli olur³². Gizli işlemin görünürdeki işlemin arkasına gizlenmiş olması onu geçersiz hâle getirmez³³. Ancak muris muvazaasındaki gizli taşınmaz bağış sözleşmesi, TMK m. 706/f. 1 ve TBK m. 288/f. 2’de öngörülen şekle uygun yapılmadığından geçersiz olur³⁴.

Muvazaanın ispatı bakımından TMK m. 6’daki genel kural geçerlidir. TMK m. 6 uyarınca, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür*”. Bu nedenle muvazaayı ispat yükü, bunu iddia eden tarafa aittir. Muvazaa iddiasında bulunan kişi, muvazaalı sözleşmenin taraflarından biri ise ve muvazaalı sözleşme yazılı şekilde veya resmî şekilde yapılmışsa, HMK m. 200-201’e göre muvazaanın yazılı delille ispatlanması gerekmektedir³⁵. Üçüncü kişiler ise muvazaalı sözleşmeye taraf olmadıkları için yazılı bir delil elde edebilmeleri çok zor olduğundan yazılı delille ispatlamaları beklenmez, HMK m. 203-d hükmü gereği muvazaayı her türlü delille ispatlayabilirler³⁶. Muvazaalı

³⁰ Eren, s. 403; Demirsatan, s. 1232. Burada teorik açıdan yokluk görüşünün kabul edilmesinin daha uygun düşeceği yönünde bkz. Akçaal, s. 399.

³¹ Antalya, s. 352.

³² Erdoğan/Keskin, s. 36; Eren, s. 407; Antalya, s. 354; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 135; Aydos, s. 61; Topuz, s. 711; Hatipoğlu, s. 113; Oğuzman/Öz, s. 137; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 430; Antalya, Miras, s. 338-339. Gizli işlemin geçerli olabilmesi için taraflar sözleşmenin esaslı noktalarında anlaşmış olmalıdır. Sözleşmenin konusunun hukuka, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olması ya da konusunun imkansız olması, gizli işlemi geçersiz kılar. Bkz. Antalya, s. 354; Eviz, s. 37; Atamulu, s. 164.

³³ Hatipoğlu, s. 113; Atamulu, s. 164. Örneğin, taraflar muvazaalı taşınmaz satışı sözleşmesinin arkasına bir kira sözleşmesini gizlemişlerse, taşınmaz satışı resmî şekilde gerçekleştirilse bile muvazaa sebebiyle geçersiz olurken gizli işlem olan kira sözleşmesi, geçerliliği herhangi bir şekil şartına tâbi olmadığı için, geçerlidir. Bkz. Doğan/Şahan/Atamulu, s. 136.

³⁴ Yılmaz, s. 128; Sert Sütçü, s. 114-115; Eviz, s. 73.

³⁵ Eren, s. 410; Aydos, s. 61; Akıncı, s. 656; Yücer Aktürk, s. 44; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 136; Atamulu, s. 202 vd.; Serozan/Engin, s. 200, dn. 29; Sert Sütçü, s. 210.

³⁶ Eren, s. 410; Antalya, s. 357; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 137; Aydos, s. 62; Yücer Aktürk, s. 44; Serozan/Engin, s. 200, dn. 29; Topuz, s. 717; Sert Sütçü, s. 210. Bu yönde bkz. YHGK, T. 02.10.2002, E. 2002/6-618, K. 2002/650, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>,

işlemin tarafı olan kişinin mirasçıları, miras bırakanın külli halefi olarak muvazaası iddiasında bulunurlarsa üçüncü kişi değil, taraf sayılırlar. Bu nedenle tıpkı miras bırakan gibi, muvazaayı yazılı delille ispatlamaları gerekir³⁷. Fakat mirasçılar, miras bırakanın kanuni halefi olma sıfatına değil de, kendi miras haklarına dayanıyorsa o zaman üçüncü kişi konumunda olurlar³⁸. İşte muris muvazaası iddiası ile açılan dava, kendi miras hakkına dayanan üçüncü kişi konumundaki yasal mirasçılar tarafından açıldığından, muris muvazaası iddiasında bulunan bir yasal mirasçı senetle ispat kuralına tâbi olmayıp, muvazaanın varlığını her türlü delille ispatlayabilir³⁹.

Son olarak, muris muvazaasının miras hukukunun temel ilkelerinden biri olan tasarrufun ayakta tutulması (*Favor Testamenti*) ilkesi ile ilişkisinin olup olmadığı meselesine de değinmek gerekmektedir⁴⁰. Bu ilke, miras bırakanın son arzularına saygının bir ifadesi olup şayet bir ölüme bağlı tasarrufun geçerliliği, yapılacak yoruma bağlı ise ölüme bağlı tasarrufun geçerli olması sonucunu doğuran yorumun üstün tutulması anlamına gelmektedir⁴¹. Kanaatimize göre, miras bırakanın sağlığında yapmış olduğu temlik işleminde muris muvazaasının varlığının tespit edilerek görünürdeki işlemin muvazaası sebebiyle; gizli işlemin de şekle aykırılık sebebiyle geçersiz sayılması, *Favor Testamenti* ilkesine aykırılık teşkil etmez. Zira bu ilkenin uygulanabilmesi için miras bırakanın ölüme bağlı bir tasarrufunun söz konusu olması gerekmektedir⁴². Ancak muris muvazaasına konu olan işlem, miras bırakanın sağlar arası tasarrufudur. Kaldı ki bu ilke, ölüme bağlı tasarruflarda bile, tasarrufun ehliyetsizlik sebebiyle veya şekle aykırılık sebebiyle geçersizliği gibi hâllerde uygulama alanı bulmamaktadır⁴³.

erişim tarihi: 03.10.2023).

³⁷ Eren, s. 410; Antalya, s. 358; Akıncı, s. 656; Atamulu, s. 202 vd.; İnan/Ertaş/Albaş, s. 454; Topuz, s. 717; Aday, s. 90. Bu yönde bkz. Yargıtay 1. HD., T. 19.04.2005, E. 2005/1948, K. 2005/4756, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 03.10.2023).

³⁸ Topuz, s. 718; Antalya, s. 358.

³⁹ Eren, s. 410; Topuz, s. 717. Bu yönde bkz. YHGH, T. 08.06.2011, E. 2011/359, K. 2011/405, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 03.10.2023); YHGH, T. 17.04.2015, E. 2013/1622, K. 2015/1238, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 03.10.2023); YHGK, T. 11.02.2021, E. 2017/1229, K. 2021/72, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 03.10.2023).

⁴⁰ *Favor Testamenti* ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Antalya, Miras, s. 292 vd.; İnan/Ertaş/Albaş, s. 299 vd.

⁴¹ Antalya, Miras, s. 293; İnan/Ertaş/Albaş, s. 299.

⁴² Antalya, Miras, s. 293; İnan/Ertaş/Albaş, s. 299.

⁴³ Antalya, Miras, s. 293; İnan/Ertaş/Albaş, s. 300.

B. İncelemeye Tâbi Uyuşmazlık Bakımından Değerlendirme

Miras hukuku alanındaki davalarda, inceleme konusu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararındaki uyuşmazlığa sıklıkla rastlanmaktadır. Mahkemelelerin ve özellikle Yargıtay'ın muris muvazaası iddiasıyla açılan davalarda odaklandığı husus, miras bırakanın gerçek iradesinin ve hangi amaçlarla hareket ettiğinin tespit edilmesidir. Yargıtay'ın muvazaası iddiasından kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin kararlarında, miras bırakan taşınmazını eğer mirasçılarında mal kaçırma amacıyla temlik ettiyse işlemin muvazaalı olduğu ve 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararının uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti zor olduğu için bu yöndeki delillerin yanında somut olay bakımından bazı dış olguların da dikkate alınarak değerlendirmeye katılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu dış olgular, ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, miras bırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşerî ilişkidir. Anılan olgular, Yargıtay'ın muvazaaya ilişkin hemen hemen tüm kararlarında tekrarladığı, muvazaanın varlığının veya yokluğunun tespit edilmesi bakımından dikkat edilmesi gereken olgulardır⁴⁴.

Seksenli yıllardan önce ikinci ve hatta üçüncü dereceden aile üyeleri birarada yaşamaktayken, köyden kente göçün artmasıyla geniş aileler yerini çekirdek ailelere bırakmıştır. Yaşlılık ve hastalık yıllarında yalnız kalan anne babalarla, fiziki olarak onlara en yakın bulunan çocukları ilgilenmeye başlamıştır. Bu durum ise anne babaların zor günlerinde kendilerine destek olan, kendileri için hizmet ve masraf eden çocuklarına karşılık olarak miraslarını bırakma eğiliminin yaygınlaşmasına yol açmıştır.

İncelemeye konu olan karardaki uyuşmazlıkta, 1917 doğumlu miras bırakan Ş., 5672 parsel sayılı taşınmazı 2004 yılında davalı K.'ye temlik etmiştir. Miras bırakan Ş., bu taşınmazı temlik ettiği tarihte oldukça ileri yaşta, eşi vefat etmiş ve sosyal güvencesi bulunmayan bir kişidir. Davalı K., miras bırakan Ş.'nin eşine de ölmeden önce bakmış, hastanelerde refakat etmiş ve hastalığı boyunca onunla yakından ilgilenmiştir. 2009 yılında ölen Ş.'nin yatağa bağımlı yaşadığı üç dört yıllık süre boyunca yine davalı K.'nin kendisiyle yakinen ilgilendiği, tanıkların anlatımlarından tespit edilmiştir. Bu nedenlerle

⁴⁴ Muris muvazaasının varlığının kabulü için uygulama ve yargı içtihatlarına göre nazara alınması gereken başlıca hususlar hakkında bkz. Topuz, s. 719 vd.

miras bırakan Ş.'nin iradesinin, gelini K.'ye teşekkür etmek olduğu, hem eşine hem de kendisine yaptığı emek ve hizmetlerin karşılığını vermek olduğu söylenebilir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, davalının normal bir bakımın ötesinde bakım ve destek sağlamasını ve aşırı hizmetini ivaz olarak kabul etmesi, somut uyumsuzluk bakımından isabetlidir. Ancak Genel Kurul'un davalının edimini "semen" olarak nitelendirmesi teknik açıdan doğru değildir. Zira "semen", satış sözleşmesinde alıcının karşı edim olarak ödemeyi yükümlendiği bir miktar parayı ifade etmektedir⁴⁵. Halbuki burada miras bırakanın taşınmazının mülkiyetini davalı K.'ye temlik etmesinin karşı edimi olarak K., bakım, destek ve hizmet sağlamıştır. Burada satış ve hizmet sözleşmelerine ait asli edimlerin karşılıklı olarak mübadele edildiği çifte tipli karma sözleşmeden, yani isimsiz bir sözleşmeden söz edilebilir⁴⁶. Ancak taşınmaz mülkiyetini devreden sözleşmenin geçerliliği tapuda resmî şekilde yapılmasına bağlı olup⁴⁷ taşınmaz satış sözleşmesinin objektif esaslı noktalarının resmî senet içeriğinde yer alması gerekmektedir⁴⁸. Eğer taşınmaz satışının yer aldığı karma bir sözleşme söz konusuysa bu karma sözleşmenin de resmî şekil şartına uygun yapılması gerekmektedir⁴⁹. Somut olayda taraflar her ne kadar şekil şartını yerine getirmiş olmasalar da, sözleşmeden doğan edimleri karşılıklı olarak tamamen yerine getirmişlerdir. Yargıtay da, davalının normal bir bakımın ötesinde sağlamış olduğu bakım ve desteğin taşınmaz satışının semeni olabileceğini kabul etmekle, iki tarafın edimlerinin karşılıklı ilişisi içerisinde yerine getirilmiş olduğunu vurgulamak istemiş olabilir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararında, yerel mahkemenin "*miras bırakanın gerçek iradesi taşınmaz karşılığı bakım sağlamak ise bunun usulüne uygun olarak bağış ya da ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapılmak*

⁴⁵ Eren F, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021, s. 36; Tandoğan H, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. I/1, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 84, 210; Akçaal, s. 400-401.

⁴⁶ Eren, Özel Hükümler, s. 36. Benzer yönde bkz. Tandoğan, s. 84. *Akçaal'a* göre Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu kararına konu olan olayda gizli işlem ölünceye kadar bakma sözleşmesi olmakla birlikte bu sözleşme, miras sözleşmesi şeklinde yapılmadığı için geçersizdir. Ancak Yargıtay, somut olay adaletini sağlamak amacıyla davalı lehine yorumda bulunmuştur. Bkz. Akçaal, s. 401.

⁴⁷ Sirmen L, Eşya Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021, s. 351; Kaşak F. E, Taşınmaz Satışında Ayıp ve Eksik İfa, On İki Levha Yayınları, 2023, s. 56.

⁴⁸ Sirmen, s. 351; Kaşak, Ayıp ve Eksik İfa, s. 59.

⁴⁹ Kaşak, Ayıp ve Eksik İfa, s. 66.

suretiyle sağlanması gerektiği, bu yapılmadığından yapılan devrin muvazaalı olduğu” iddiasına karşı bir ayrıntılı bir açıklama yapılmadığı görülmektedir. Kararda, miras bırakanın yaptığı temlikin davalıya karşı bir ivaz olarak yapıldığının ve diğer mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılmadığının tespit edildiği gerekçesine dayanılarak temlikin muvazaalı olmadığı belirtilmesiyle yetinilmiştir. Kanımızca bunun sebebi, miras bırakanda minnet duygusuyla birilerine mal temlik etme niyeti ile birilerinden mal kaçırma niyetinin aynı anda bulunamayacak olmasıdır. Zira minnet duygusuyla yapılan temlik, yapılan iyiliklere karşı edim niteliğinde olması niyetiyle yapılır ve mal kaçırma amacını içeremez. Mal kaçırma amacıyla yapılan bir temlik söz konusu olduğunda ise bu temlikte karşı edim niteliği bulunamaz. Kaldı ki somut uyuşmazlıkta muvazaanın varlığına kanaat getirilse (miras bırakanın diğer mirasçılardan mal kaçırma amacının bulunduğu tespit edilse) bile, gizli işlem olarak düşünülen ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin resmî şekilde (miras sözleşmesi şeklinde) yapılmadığından bahisle geçersiz olduğunun iddia edilmesi, hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyacaktır. Nitekim Yargıtay tarafından da kabul edildiği üzere; taraflar şekle aykırı bir sözleşmeden doğan edimlerini bilerek ve isteyerek tümüyle yerine getirmişlerse bunun iadesinin istenmesi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir⁵⁰.

Toplumsal yapı ve ihtiyaçlardaki değişimler dikkate alındığında, miras bırakanın zor günlerinde kendisine destek olan gelinine bir taşınmazını minnet duygusuyla temlik etmesinde, miras bırakanın haklı ve makul nedeninin bulunduğu kabul edilmelidir. Ancak benzer uyuşmazlıklarda bu sonuca ulaşmak için somut olayın özellikleri çok iyi değerlendirilmeli; miras bırakanın kimsenin etkisi altında kalmaksızın gerçek iradesinin minnet duygusu ile temlik olduğu, birtakım yardımcı kriterlerin ışığında şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edilmelidir. Zira miras bırakanın yaşlılığı veya hastalığı sebebiyle kendisi ile yaşayan veya kendisi ile ilgilenen kişilerin etkisi altında kalması muhtemeldir. Özellikle miras bırakanın erkek çocuğu veya erkek çocuğunun eşi lehine yaptığı temliklerde daha hassas bir inceleme yapılmalıdır. Türk toplumunun ataerkil yapısı gereği kız çocuğunun evlenmekle birlikte artık kocasının ailesine mensup olması anlayışı ve kız çocuğuna kalan her maldan -elin oğlu olan- kocasının da yararlanacağı endişesi, anne babaları mallarını daha ziyade erkek çocuğa veya onun eşine bırakmaya teşvik etmektedir. Bu sebeple benzer uyuşmazlıklarda tespit edilmesi gereken husus, miras

⁵⁰ Bkz. Yargıtay İBK., T. 30.09.1988, E. 1987/2, K. 1988/2, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 11.12.2023).

bırakanın gerçekten minnet duygusu ile mi yoksa mal kaçırma amacı ile mi hareket ettiği.

Miras bırakanda hangi amacın var olduğunun bulunması için bazı olguların kontrol edilmesi gerekmektedir. Miras bırakanın minnet duygusu ile hareket ettiğinin kabulü için kendisine mal temlik edilen mirasçının, diğer mirasçılara kıyasla miras bırakana normal bir bakımın ötesinde bakım ve destek sağlaması, ahlaki ödev sebebiyle ilgilenmenin üstünde bir ilgilenmenin söz konusu olması gerekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki miras bırakanın temlik tarihindeki yaşı ve genel sağlık durumu, sağlandığı iddia edilen bakım ve desteği gerektirir durumda olmalıdır. Burada yardımcı bir kriter olarak miras bırakanın terekesinde başka malların bulunup bulunmadığına da bakılmalıdır. Miras bırakanın terekesinde başka mallar da varken sadece bir malını temlik etmişse burada minnet duygusu ile hareket ettiği ve dolayısıyla mal kaçırma amacının bulunmadığı söylenebilir⁵¹. Kanaatimize göre, burada temlik edilen malın değeri ile malın temlik edildiği davalının miras bırakana sağladığı bakım ve desteğin yoğunluğu ve süresi arasında ölçülülük olması da aranmalıdır. Zira temlik edilen taşınmazın değeri ile miras bırakana sağlanan bakım ve destek arasındaki açık orantısızlık, miras bırakanın bu temlikinde malını temlik ettiği mirasçının etkisinin olduğuna ve miras bırakanın diğer mirasçılarının miras payını azaltma amacı olduğuna işaret olabilir. Ayrıca miras bırakanın davacı ile arasındaki ilişki de miras bırakanın amacını tespitinde yardımcı bir kriter olarak değerlendirilmelidir. Örneğin miras bırakan sağlığında davacı ile yakın ilişkisini sürdürmüşse, ona maddi yardımda bulunmuşsa miras bırakanın mal kaçırma amacının bulunmadığına işaret olabilir⁵². Miras bırakanın niyetini tespit ederken yararlanılabilecek bir diğer yardımcı kriter, miras bırakanın sağlığında bir paylaşırma yapıp yapmamış olmasıdır. Miras bırakan, sağlığında hak dengesini gözetken kabul edilebilir ölçüde ve tüm mirasçılarını kapsar bir biçimde paylaşırma yapmışsa mal kaçırma amacından söz edilemez⁵³. Taşınmazın resmî akitteki değeri ile gerçek değeri arasındaki oransızlık ise minnet duygusu ile yapılan temliklerde belirleyici bir

⁵¹ Bu yönde bkz. Yargıtay 1. HD., T. 10.09.2020, E. 2019/1906, K. 2020/4015, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 10.10.2023); Yargıtay 1. HD., T. 11.11.2019, E. 2016/13269, K. 2019/5778, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 10.10.2023).

⁵² Bu yönde bkz. Yargıtay 1. HD., T. 10.09.2020, E. 2019/1906, K. 2020/4015, (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 10.10.2023).

⁵³ Bu yönde bkz. Yargıtay 1. HD., T. 23.02.2010, E. 2009/11604, K. 2010/1933(<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi: 10.10.2023).

kriter olamaz. Zira bu temliklerde kendisine taşınmaz temlik edilen mirasçı zaten herhangi bir bedel ödememekte, miras bırakana sağlamış olduğu normalin ötesinde bakım ve destek ile aşırı hizmet, bu temlikin karşılığı olarak kabul edilmektedir. Nitekim inceleme konusu kararda da salt bedeller arasındaki oransızlığın muvazaanın varlığı için yeterli delil olmadığı kabul edilmiştir. Kanaatimize göre, muvazaalı olduğu iddia edilen temlik işleminin yapıldığı zamanda davacı ve davalı arasındaki ilişki de miras bırakanın niyetini tespit etmeye yardımcı olabilir. Örneğin davalının temlik işleminin yapılmasından önce ve sonra diğer mirasçıları ilgiye ve bakıma muhtaç olan miras bırakanla görüştürmeme, diğer mirasçılar da ilgilenmek istemesine rağmen onları miras bırakandan uzak tutmaya çalışma yönündeki davranış tarzı, davalının miras bırakanın iradesini etkilediği ve onu diğer mirasçılardan mal kaçırmaya yönlendirdiğine işaret edebilir.

Hukuk Genel Kurulu'nun miras bırakanın gelinine minnet duygusuyla yapmış olduğu temlik muvazaalı saymayan bu kararına katılmakla birlikte; Genel Kurul'un ispat yükü bakımından yapmış olduğu değerlendirmeye katılmamaktayız. Zira hısımlar arası satış sözleşmelerinin muvazaalı işlemin emaresi olduğuna ilişkin fiilî karinenin hukuki sonuçlarından biri de, tarafların ileri sürdükleri muvazaa iddiasını ispatlamaları gerekliliğinin istisnasını oluşturmasıdır⁵⁴. TMK m. 6'da yer alan genel ispat yükü kuralının bu fiilî karine ile tersine döndüğü kabul edilmelidir. Böylece muris muvazaasının varlığını iddia eden davacıdan bu iddiasını ispatlaması beklenmemeli, muvazaanın olmadığını iddia eden davalının bunu ispatlaması gerektiği kabul edilmelidir. Somut olayda temlik işleminin muvazaalı olmadığını, bilakis miras bırakana sağlığında sağlamış olduğu olağanın ötesinde bakım ve desteğin bir karşılığı olduğunu, davalının ispatlaması beklenmelidir. Davalının miras bırakanın hısımlı olmadığı örneklerde ise ispat yükü bakımından TMK m. 6'daki genel kuraldan ayrılmak için bir sebep bulunmamaktadır.

⁵⁴ Bu yönde bkz. Yücer Aktürk, s. 45. Hısımlar arasında yapılan satış sözleşmesinin muvazaalı olduğu karinesinin işletilebilmesi için hukuki işlemin taraflarının akraba olması yeterli olup birbirlerine mirasçı olmaları gerekmemektedir. Bkz. Yücer Aktürk, s. 49.

KAYNAKÇA

- Aday N, Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muvazaa, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1992.
- Akçaal M, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 2021.
- Akıncı Ş, "Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları", SÜHFD, 2019, 27(3), 652-678.
- Antalya O. G, Marmara Hukuk Yorumu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1,1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Antalya O. G, Marmara Hukuk Yorumu, Miras Hukuku, C. III, Genişletilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021. (Kısaltılmışı: Miras).
- Atamulu İ, Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa, Adalet Yayınevi, 2017.
- Aydos O. S, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2022.
- Can Bayhan D, "Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaası Olarak Değerlendirilmeyen İşlemler", Dicle Akademi Dergisi, 2022, 2(2), 179-200.
- Demirsatan B, "İrade Beyanlarının Yorumlanması Bakımından Muvazaa" MÜHFHAD, 2020, 26(2), 1220-1241.
- Doğan M / Şahan G / Atamulu İ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Dural M / Öz T, Miras Hukuku, 17. Bası, Filiz Kitabevi, 2021.
- Erdoğan İ / Keskin A. D, Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku), Genişletilmiş 3. Baskı, Gazi Kitabevi, 2020.
- Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020.
- Eren F, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021. (Kısaltılmışı: Özel Hükümler).
- Eviz E, Muris Muvazaası, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Hatemi H / Gökyayla K. E, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, Filiz Kitabevi, 2021.
- Hatipoğlu Z. U, "Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris Muvazaasında Miras Bıra-

- kanın Asıl İradesinin Tayini”, DÜHFD, 2017, 22(36), 109-135.
- İnan A. N / Ertaş Ş / Albaş H, Miras Hukuku, Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamadaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 11. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Kaşak F. E, Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükmelerine Aykırılık, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Kaşak F. E, Taşınmaz Satışında Ayıp ve Eksik İfa, On İki Levha Yayınları, 2023. (Kısaltılmışı: Ayıp ve Eksik İfa).
- Kılıçoğlu A. M, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Turhan Kitabevi, 2020.
- Oğuzman M. K / Seliçi Ö / Oktay-Özdemir S, Eşya Hukuku, 22. Bası, Filiz Kitabevi, 2020.
- Oğuzman M. K / Öz M. T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 18. Bası, Vedat Kitapçılık, 2020.
- Serozan R / Engin B. İ, Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar, Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Sert Sütçü S, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Sirmen L, Eşya Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021.
- Tandoğan H, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. I/1, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2008.
- Topuz M, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, İKÜHFD, 2016, 15(2), 709-727.
- Yıldırım A, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 13. Baskı, Monopol Yayınları, 2022.
- Yılmaz S, Mirasbırakanın Mirasçılardan Mal Kaçırmaya Yönelik İşlemleri ve Sonuçları (Muris Muvazaası), Yetkin Yayınları, 2021.
- Yücer Aktürk İ, “Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa”, ERÜHFD, 2015, 10(2), 37-51.

